

ШЫҢ

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОМУНИСТИК ҠЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, ОБЛАСТЬ БОЛҘАШ ХООРАЙ

ПАРТИЯНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛҘАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1955

НОЯБРЬ

10

ЧЕТВЕРГ

№ 225 (8419)

Өртәэ 20 коп.

Октябрьның социалистик Улуг революциясының 38 чыл

оюн улуг совет улус болаш бүгү депшилгели киж и төрөлгө- тен байырлалды-биле демдегеп эрттирген!

СОРУК КИРГЕН КҮШ-АЖЫЛДЫҢ ТҮҢНЕЛИ

Октябрьның социалистик Улуг революциясының 38 чыл оюна алдар болдурган социалистик чарышты калбарташ, бистия чурттуу үлестүрүчү ажилдакчылары болган социалистик көдө ажил-агыйың ажил-ишчилери болуну тургузуучу күш-ажылды чаз, чайманача тилгелени чеди алган.

Байрлык мурунуң социалистик чарыштын күчтүг чалың Тыва областың үлестүрүчү болган көдө ажил-агыйың ажилдакчыларын чүтүлдүг күш-ажылче сорук кирген. Киж төрөлгөтөңи төгүзүңе чаа уени — пролетар диктатуразының үзүн айткан Улуг революцияның байырлалында ажилчы чоннары бүгү совет кижлер-биле кады чаа-чаа чедикшилеринг демдегеп эрттирген.

Социалистик чарышка алган күдөргө- лөн Кызыл хоорайның бүдүрүлгелеринг коллективтери үс-түндөлдүг күдөргө- лөн. III кварталдың бүдүрүлгө программасын хоорайның бүдүрүлгелери нияти продукция-биле 101 муң, баранын продукция- биле 103 муң күдөргөсөн. Күш-ажылды бүдүрүлгөтүүн бөдөрүнүн планын 130 муң күдөргөсөн. Продукцияны бот-үзүнүн чингедир дөш демесели күдөргөтөңи- нияти түндөлдүг хоорайның бүдүрүлгелери чүгө үшкү кварталда бестин чарык милдон ажык рубльдин пландан ажык ору- галың алган.

Бүдүрүлгө планын күдөргөсөңгө, күш-ажылды бүдүрүлгөтүүн бөдөрүнүн бөдөрү болган продукцияны бот-үзүнүн чингедир- ингө миян заводун, азы-чем комбинатын, электростанцияны, даарныга комбинатын болган туубу заводун коллективтери эки күдөргөтөңи чеди алган. Миян завод (директору эш Коштоуров, партия организациясының секретары эш Попов) бо чылдың ой айларының дүзүндө 448 муң рубльдин пландан ажык орудалың алган болган чыл төңүзүңгө чедир чарык миллион рубльдин орудалың алмын партияның XI съездинге алдар болдурган социалистик чарышка күдөргө- сөн. Социалистик чарышка бүгү күдөргө- лөр талазы-биле шыгарачкы болган дөш миян завод СЭКП Кызыл хоорайның болган хоорукүсөмнүң ишчилер кызыл ту- гу-биле шыгарган.

Мурунгу чылдарга болзага Раскова аттыг даарныга комбинаты болунуң ажилын эзген экижиктен. Даарныга комбинатында күш-ажылды организасташкыны экижиктен. Ини ажилды бригададан кылдырың чаз, депшилгели методун чедикшилеринг шигээдин алган. Моң түндөлдүг комбинаттың бүдүрүлгө- ч күдөргөтөңи оюңуң үдө көсүдү-биле бөдөр. Комбинат үшкү кварталда 132 муң рубльдин пландан ажык орудалың алган. Оттулар чүдүлдүг чурт үлестүр эргелени- ниң коллективтери Октябрьның 38 чыл оюн бүдүрүлгөч чедикшилер-биле дем- дегеп эрттиргенер.

Чүк сөөртүлгөтөңи планын тонна болган тонна-километр талазы-биле күдө- ргө дөш областың автотранспорт контора- лары байгай өсөс ажилдашкан. Төп автоба- заның коллективни сөөртүлгө планын үшкү кварталда тонна болган тонна-километр- биле ажык күдөргөсөн, СЭКП хоорайның болган хоорукүсөмнүң ишчилер кызыл ту- гун базз катан чаалап алган. Кызыл-Ма- жалыктың автотранспорт контораның коллективни (начальниги эш Зандеев, партия организациясының секретары эш Дюров) патриотчу сорук кириникиниң ажилдашкан. Транспортчулар чүк сөөртүлгөтөңи чыл планын ноябрь 2-де ажык күдөргөсөн. Ам олар 1956 чылдын январь оналганын чедикшилеринг күдөргөсөн ту- ралар.

Бо чедикшилеринг бистия бүдүрүлгө- леривис болунуң ажилын СЭКП ТН-ның иль Пленумун шигитилеринге үндө- сөпел тургусканын, бүдүрүлгөтөңи орга- низасташкыны экижиктен, күш-ажылды сагылга-чурумун быжылганын, социалистик чарышты калбарташ-

СЭКП-ниң XX съездинге туткуштур

БАКУ. Нефть болзаадырап ажилдаш Вано Струв аттыг заводка культураның чаа бажыны байырлалды үдө ажилтан. Ини национал угула-биле каастан кылган 850 оуттуг көрүчүлөр залы, үдө кылганжыр чер, ийи библиотекка, ном- чулга чер, бөлүмнер ажилдаш тускай өрөөлдер бар.

АШХАБАД. Туркменияның хоочун бүдү- рүлгөтөңи — Ашхабадтың Державский аттыг пөс артыр фабриканы эр болган хөрө- жөн ажилчылары Улуг Октябрьның 38 чыл оюна өки бекети алган. Фабриканың девисээринде чаа клуб ажилтан. Дө- гөм бажында көрүчүлөрүнүң улуг залы, бөлүмнер кичөөлөр өрөөлдерин таарыш- тыр тургускан. Пөс-тааны, аргыга бүдү- рүлгөтөңи техникти ийи залдарын дөш хөрөсөң, аңа ажилчыларынң техник- ти өрөөлгөтөңи чорудар. Фабрикага дуе- ни санаторий ажилдарына белеткел доос- туу турар.

ның түндөлдүг чеди алган. Социали- стик чарышты удурутуңга, оң ажил-хө- рөк кырында күдөргөсөңгө хөй-хөй пар- тия, комсомол, профсоюз организаста- лары болган бүдүрүлгөтөңи администра- ция чарыш кичөөгөйи күдөргөсөн деп чүгөн мурун ажилчы коллективтеринг ажилы быжылган. Социалистик чарыш күш-бүр- күңи доктрала кичөөгөйи түндөлдүг ту- рар черлерде ол кайгамчык түндөлдүг- чин берип турар.

Чарыштын киржинчилериниң — ажил- чыларның болган инженер-техниктиң ажилдакчыларынң төттүмөс чөгаарыкы күштерин совет үлестүр мурунда сал- дынган чаагай сорулгаларын чедикши- леринг шигитилеринге мобилласташ шы- байн турар партия, комсомол, профсоюз организасталары болган администра- ция чарыш чөк өсөс. Социалистик күдөргө- лөрдүң күдөргөсөңи Кызылдың далган до- бөсөндө, «Тыва тулуг» трестинде, азы заводунда деиди байгай организаста- лан. Ажилчыларынң патриотчу көдө- рүлгөтөңи бо черлерде чөтүр дөткөмөсөни болган удурутуңга албайн турар.

Күш-ажылды организасташкыны ту- дуг трестинде сандалгай байдала. Ол чөтүк күш-ажылды бүдүрүлгөтүүн бөдө- р, күш-ажылды сагылга-чурумун бы- жылтырар органы бербиин турар. Трест III кварталдын планын чүгө 53,8 муң күдөргөсөн. Бо үзүн дүзүтүлдү 5 муң киж- хи-хүн пролуг болган. Ини партия орга- низациясы (секретары эш Лешкин) ту- дугуларын ортузуңга партияның киж- идигел ажилын сулараткан. Күш-ажыл- ды организасташкыны бөдөрүнүң бөдөрү чылдыңга үдөл, оңуң каңдыг ян- зы экижиктен болуру деп чүгөн партия организасташкыны ажилчылар-биле чүгө- лөшкөн, инициатива чөк ажилдан турар. Социалистик күдөргөсөңгө № 1 чүк АТК- зы, Чаван АТК-зы ийишкан коллективтер- де түндөлдүг чөк артык. Чаван, № 1 чүк АТК-зы үшкү кварталдын планын чүгө 66 муң күдөргөсөн. Автомашалары ажилчыларынң коэффициентин күдөргө- сөң, күш-ажылды сагылга-чурумун сал- даргай.

Автомашина-биле капитал септелге чөк- ка чүс муң километрин өртөр, камаалы- ның чурумун сагыр дөш чарыш Кызыл АТК-ында ала-чагаарлашкыны кирген. Кызыл АТК-зы бо чылдын төс айларының иштинде 40 тонна кыпар чүдүлдү ажык чары- гудуан. Бар автоматизацияны 50 хире хуузу резина дугуй болган артык кезектер чөтүндө ажил чөк турар.

Бешки беш чылдын доостур чымы — 1955 чылдын бүдүрүлгө планын бүгү күдө- ргөтөңи талазы-биле долдур күдөргөсөңгө, партияның XI съездинге төлөнтүг ужурашкыны дайынчы сорулгалары үлестү- рүчү ажилдакчыларынң мурунда, сал- дынган. Аңа төлөнтүг болуру үлестүрүчү бүгү алырларынң ажилдакчыларынң патриотчу күдөргөсөңгө болуру. Чыл төңө- зүңгө чедир үр өсөс үр артык. Ини чөдө- ргөсөңгө ол күдөргөсөңгө улуг ажилдарын болган чаа эергилиги негеп турар.

Бо сорулгалы ботандырада амгы бүдү- рүлгөч чедикшилерин улам быжыл- тырар, илерез чедикшилер деп-доразн унуткаар хөрөк. Социалистик чарышты чөдө- р болган улам-на калбарышты, оң үдө- түндөлдүг күдөргөсөңгө чеди алыр чедикшилеринг үндөсөни болуру. Чарышты партия, профсоюз организасталары инициативаны удуруту, оң күдөргөсөңгө дөш принципалдыг демеселдиң организаста- лары болган сорук кайриччилери болуру ужуруту.

Социалистик үлестүрүчү ажилдакчыла- ры! Бүдүрүлгө планын бүгү күдөргөтөңи талазы-биле чедикшилерин күдөргөсөңгө дөш демеселден, бүдүрүлгө бурзуунуң дөс- лөс ажилдарын хандыраалыңар! Күш-ажылды сагылга-чурумун бүгү хөмчө- лөр-биле быжылганар! Продукцияны бот- үзүнүн чингедир, шыарын экижидер!

СЭТА.

ДНЕПРОДЗЕРЖИНСК. Хоорайның му- руну кылдына, чазын хову турган черде чуртталга бажынарнын кварталдары тыптын келген. Асфальттынган чаагыг оруктары өлчө кирген. Ам ини бажың өт-хөрөсөңи сөөрткен чүк машыналары шужуу эртин турар. Туудукуларын 260 өг-бүдөлери чаа бажынарга кирериниң өрдөрлерин алган.

Бо хүндөлдүг чүгө туудукулар боттары- ны бажыңга көжүп киргенге демдегеп турар өсөс. Державский аттыг металлур- гия заводунуң чаа прокат цехиниң улуг кандакчы, гаражтын нормировщик Романова, алектри-септелге цехиниң септе- чили Коубо болган өсө-ла металлургия Ленинград куумчуда чаа бажында өрөөл- дерин алган. Көсө-хиктер болган цем- ентичтер байрлал мурунда хөй кайт, чараш бажынарны алган. Октябрь байыр- лалының хүндөлдүг 350 өг-бүдө бажы- нарга чаа көжүп кирип алганын байыр- лааннар.

СЭТА.

ССР Эвилелиниң Улуг театрына болган байырлыг хурал

Бүгү улустуң байырлалы—Октябрьның социалистик Улуг революциясының 38 чыл оюна совет Төрөн чурт чөгаарыкы күштеринг чедикшилериниң ужураш- кан. Улуг Ленинниң тургусканын Кому- нисттик партиянын удурутуңга-биле бистия үлестүрүчү, тургузуучу улус комму- низме оруктан бурнугаар бүдүрүлгөч чө- рүр ороо. Совет кижилер, улус демок- ратияның чурттарының ажилчы чоннары, бүгү чөдөргөтөңи депшилгели киж төрөлгөтөңи төгүлүг ойну байырлык- биле демдегелээ.

Совет наймалы—Москва хере аскан кызыл пөстер-биле, өн-базын оттар-биле каасталган турган. Хөй-нияти бажы- нарынның фасадтарында —Марстың, Энгельстың, Ленинниң, Сталинниң, Совет Эвилелиниң Комунистик партиянының болган Совет чазактын удурутуңга-биле портреттери, СЭКП ТН-ның Кызыл- рымларын бижэп пөстер.

Улуг байырлалды бүдүрүлдү, ноябрь 6-да, ССР Эвилелиниң Улуг театрында ажилчы чоннар депутаттарының Москва Советиниң Октябрьның социалистик Улуг революциясының 38 чыл оюна хобаш- тырлан партия, хөй-нияти организаста- ларынң болган Совет Армияның тала- экичилери-биле кады кылган байырлык- хуралы болган.

Театрын фронтун эвилелешкен рес- публикаларын суле деместеринг 16 кызыл туктар каастат турган.

Театрын залында, көчүгү улуг сцена- ның дөрдүгө Комунистик партиянын болган делегейде бир дугааргы социалистик күдөргөсөңгө үндөсөңгө В. И. Ленинниң болган оң хөрөсөңи үдөлдүгөсөңгө И. В. Сталинниң портреттерин туктар-биле ха- жылган турган. Ол-бо талаарында «1917» болган «1955» деп санаар чы- рып турган. «Октябрьның социалистик Улуг революциясының 38 чыл өв делгере- ни!» деп өсөтөр алдыманын турган.

Театрга Москвадан —бүдүрүлгелеринде болган туудуларынң ажилчыларын, инициативанын, партия, совет болган хөй-нияти организасталарынң тала- экичилери, баргы өрус революцияны болган Улуг Октябрьның ветераннары, министр- лер, ССР-ниң Дөди Советиниң болган РСФСР-ниң Дөди Советиниң депутаттары,

Совет Армияны дайынчылары, даштыкы аалчылар чымылганар. Чымылганарынң арасында —даштыкы күдөргөсөңгө Москвада сурар дипломаттыг төлөлдөкчилери- ниң баштыналары.

Көжөөккүң 7 шапта байырлыг хура- лызын. Эштер Н. А. Булганин, К. Е. Ворошилов, Л. М. Каганович, Г. М. Маленков, А. И. Микоян, В. М. Молотов, Г. М. Первухин, М. С. Сабуров, Н. С. Хрущев, А. Б. Артемов, П. Н. Поспелов, Д. Т. Шелест предлунга кестүп келдире чымылганар дипломаттыг, үдүлүчүлөрдү адың чаксаа- шыны-биле уткаан.

Байырлык хуралды Моссоветтин күдө- сөмнүң даргаы М. А. Янов ажилтан.

Октябрьның социалистик Улуг револю- циясының 38 чыл оюнуң дугайында идел- келди Совет Эвилелиниң Комунистик пар- тиянының Төп Комитетиниң Президиум кеңигүү, ССР-ниң Министрлер Чөбүлө- ниң Даргазының Баргы Оралкычы Л. М. Каганович кылган, оң иштелиниң сурганнар ийи-биле уткаан.

Киж төрөлгөтөңи салым-чөлүгө Ок- ттябрь революциясында артык улуг бө- лүшүкү делегей төгүзүңгө турл көрөсө- деп хөрөк чөккө чугаалан болуру деп иш- телгел чугаалаан.

Большевик партияны, оң гениалды баштыкы Ленинниң удурутуңга-биле пролетариат болган ажилчы таракчынар помещиктерин болган капиталистеринд хуу өлүгүнү база оларын күдөргөсөңгө чы- ча шалган Совет эрге-чарыгам тургу- сөң, принципалдыг чаа үндөсөңгө иници- ати эде тургускан болган бистия чурту- гуска социализмни чедикшилеринг тургу- саканнар.

38 чылдарын дүзүтүлдү Совет эрге- чарыга бистия Төрөн чуртувусту көшкөк экономика көтүрүлгөтөңи, аграрны чурттан күдүлүг индустриалдыг-көжөкчү соци- алистик күдөргөсөңгө кылдыр, мурунчы эрге- ки болган культураны чурту кылдыр хуудурун. Бистия Төрөн чуртувусту улу- тарын хаваны болган иделгел —апарган. Пролетар революцияны гениалды стратег Ленин коммунизм тургузарынң улуг, дидим, эртемге үндөсөңгөтөңи пла- нын тургускан. Ленинниң планы шын болган деп чүгөн төгөтүг көргүсөңгө.

Бистия чуртувуска электроэнергия ажилды үндөргөсөңгө, шөй, хөмүр даш, нефть болган чигир бүдүрериниң көчүгү

улуг өздөсөңгө көргөтүп турар кайтам- чыктыг фактыларын Л. М. Каганович көр- гүсөңгө. Октябрьның 38 чыл оюна совет улус бешки беш чыл шанын хуусаа Селенде күдөргөсөңгө-биле ужурашкы турар. Ийи чалаа-даа, чедикшилериниң түндө- лөрдү үндүрүшкөн, Улуг революцияны оюн байырлаарына эң эки арга болза, шигитилеринг сорулгаларын шигит- илээринче кичөөгөйи мөөнөсөри болуру деп чугаалаан Ленинниң чалың сактыр ужуруту бис деп иштелилге чугаалаан. Бис боттарымыстың четкестеривис оларын дүргөн ууткаар дөш дидим-биле ишле- дир ужуруту бис, а четкестер хөй. Бо бол- за, хаммыкы мурунда чаа техниканы, чаа технологияны оюм шигээдип, негиз- тереди турары, күчү-шыдаларын кур- лавларын долдузу-биле ажилдайын тур- гари, ажилды ден-дөсөңгө өсөңгө, бүдүрү- чү күштерин таариктыр тургузарында четкестер болуру. Эртемниң болган техниканы дүргөн хөжүлдөсөңгө амгы үндө- рөн чымын каар чөтүк—капитализм-биле экономика чарышка чымын каары ол болуру ийи.

Иштелини оң ийи көдө ажил-агый чедикшилерин дугайы, улустун ма- териалды чаагай байдалың өздөсөңгө дугайы, культура хөжүлдөсөңгө талазын чедикшилерин дугайы чугаалаан.

Чүгө Совет Эвилел эвөс, харын улус демократияны бүгү чурттары күчүлүг чаа экономика көтүрүлгөтөңи оруу- биле чоймалыш чөк чөтүр ороо. Делегей- ниң социалистик ажил-агыйынын чаа системаны тургузунуң, быжыгып турар. Ийи системаның чарыжыга тилгелге соци- алистик ажил-агыйың улам депшил- гелге системаның талазында болуру. Социализм тургузарынң дөш чымын социалистик лагерниң бүгү чурттарына күдөргөсөңгө турар.

Иштелини улуг кези Совет Эвилелиниң бүгү делегей байдалына, оң даштыкы күдөргөсөңгө харылдаарында хобаш- кан. Сөөлү үзүн дүзүтүлдү Совет Эви- лелиниң чазаны болган улус демократия- нын чурттарының чазактарының өгөлдөкчү чөтүрүң буугаар улустар арам- ның дүшкүлүгү чоруктарың конжалды- рынче уланган хөмчөлөрүн дугайы эш Л. М. Каганович чугаалаан.

Бүгү-эвилелдин көдө ажил-агый делгелгезиниң 147 харлыг киржикчизи

Чүс ажил чылдарын дүзүтүлдү көдө ажил-агыйга ажилдан келгенге демде- гелешкан, Бүгү-эвилелдин көдө ажил- агый делгелгезиниң кол комитети Азербайжан ССР-ниң Лерикский районунг Комсомол аттыг көлхөсүнүң кеңигүүнү төртүткөсөңгө бөр 147 харлыг Махмуд Элизаветту БКАД-тын улуг алдын медалы болган «Тайбың» деп радиоприемник- биле шаңнаан.

Эш Элизаветтун өг-бүдөсөңгө улуг, 152 кижиди тургустунган, оларын иштинде оң 23 оолдары болган уруулары бар. Оң урууларының, оң ажи-төлүнүң уруу- ларын иштинде кадрчылар, башкылар,

Татар нефтичилерниң чаа хоорайында

ЛЕНИНОГОРСЬ. (Татар АССР). Азгы- ния-биле шыптыган бедиктиң кырында Ленингорскийн аймактык чараш хөшир көстүп турар.

Ады чылдын мурунда Новая Псымла- да сурунуң кылдымга нефть шигечөөлө- риниң эң баштайгы бажыччары турган. Бөгүн Ленингорск Татарияның нефть үлестүрүчү улуг төвү. Оң чурт- такчылары болза, чөдө үткөкчилери, ты- вышчылар, туудукулар, монтажниктер, инженерлер, геологтар, башкылар, өчкүлөр болган албан хаакчылар болуу турар. Хоорайның чуртталга фондузунуң шөдү 100 муң дөрбөчкөн метр ажиң турар. Ини ортумак ады школа, техниктиң бол-

Хүлөөлгезин күдөсеткен

КАЗАНЬ. Татарияның нефтичилери бүгү улустуң байырлалына күш-ажылчы кай- гамчылык белетки белеткел. Партияның XX съездинге төлөнтүг ужурашкы дөш социалистик чарышка кирбешкан, «Тат- нефть» каттыжымшынын коллективни бо чылдын пландан ажык 400 муң тонна суук оттулар чүдүлдү казып тыварын казырлар. Чаа техниканы болган техно-

Бис көшкөсөңгө эвөс, а харын бөдү- рүстүң өзүп турар күдөргөсөңгө болган кү- чүлүстү бажышкан, тайбынның эрге- ажилчылары бүгү-ле чүдөлдөрдү кымын келген-даа бис, кылдыр-даа бис. Совет Эви- лелиниң болган тайбынны бүгү лагерини, демократияны болган социализмни бузулбас, улам-на өзүп турар күчү-шы- далыга бажышкымын-даа артык бөдөрдө турар бис.

Дөрт күдөргөсөңгө чазактар баштына- рының чөвөлө хуралының улуг ужу-лү- дөсөңгө эш Л. М. Кагановичниң шлеткелге демдегеп турар.

Октябрь революцияның ужуру-лазы характерленешкан, Л. М. Каганович, делегей болушкуннарыга, киж төрөлгө- тенниң, хаммыкы мурунда ажилчы ал- дынч төгүлүг салым чөлүгө ол ре- волюция улам-на шигитилеринг сактырын көргүсөңгө болган көргөсөңгө үдүлүчүлөр турар деп чугаалаан.

Октябрьның социалистик Улуг револю- цияның тутунуң ады-биле, Маркс, Энгельс, Ленин, Сталинниң тутунуң ады- биле, Комунистик партияны болган оң Төп Комитетиниң удурутуңга-биле тил- гел келген болган тилгөөр бис, коммуни- стиниң долу тилгелгезин чеди бурнугаар чөтүр келген болган чөтүр бис деп иш- телгел иштелини дооскан.

Л. М. Кагановичниң шлеткелни хурал- ды киржикчилери улуг кичөөгөйи-биле дидилең болган адың чаксаашынарны- биле хөй улаа үе кирип турган. Совет улустуң бүгү тилгелгезини хөй-азт киржикчи болган организастың — Совет Эвилелиниң Комунистик партияның алдар болдурган байырлашкынар болган «сүра!» деп кайгылан залга чангы- лан турган.

Байырлык хуралды оюнда концерт бол- ган, аңаа ССР Эвилелиниң Курупениң Авадениктин Улуг театрының ыраакыла- ры, хөжүмү болган ийи ыры, Бүгү-эвилел радиокөңүлү ийи ыры, Москва- ның болган Россия Федерацияның база өшөлдөшкен өсө-лаа республикаларынң улуг-улуг хоорайларынң театр- ларынң артистери кирешкен, олар совет улустуң культуругу аммыралының чедикшилерин болган байлаан чайын- нанчаа-биле көргүсөңгө.

25 муң чаа көжүп келгеннер чурттаар бажынарны алган

БАРНАУЛ. Алтай крайда. Быстро- Исток совхозтун төп кодыныга механи- зарларынң өң сөөлү болуу чаа бажы- нарага көжүп кирген.

Быстро-Исток совхоз Бийскийн үшү- дүттүг черлеринде Солонешек дугары- ның чөтүндө бо чазын тургустунган. Кур чери чарып алыр-биле көжүп келген анык патриоттар баштайгы чыла-ла Бийск хоуларына эң бедик дүдүттү чед- илп алган болган күдөргөсөңгө 500 муң ажил- пуд таралы дугааланнар. Чаа келгеннер күдөргөсөңгө алган үзүн чазылың дөдө- рүлгөтөңи бербешкан, үзүнөсөңгө анык шылдымы-биле уруу алганар. Совхозтун кодынында хөй кайт чаа 16 бажынарны, ийи чуртталганы ийи бажыны, мага- ли, столованы, хөй бажынар чери, чу- нар бажыны туткан. Бүдүрүлгө бажына- ры тутунуу турар.

Бо хүндөлдүг Кытмановск районунда улуг хайныкының болуу турар. Кур чөдөн шигээдип албышкан, Кытмановск совхозтун чаа көжүп келгенге кыска хууаанын иштинде чараш суруу туру- дуп алган. Чаа бажынарда электрини, сүт-биле чымыр хөреселерни кинөгөч Ажыды дооскан, ховуларын анык ажил-ишчилери кезеэ радио дынган, тө- рөлдөрине болган тамшытарыга байыр- лыг чагааларын бижип турар. Бо совхоз-

тун чаа көжүп келгеннери улуг байыр- лалды Барнаул ТЭЦ-ниң ажилчыларын- ның оларга район берген чаа клубка эр- тиргенер.

Чавлов районунг «Комсомольск» сов- хозтун туудушкуну өгөлөсөңгө бөр чыл чөтөсөңгө. Ам ийи буугу хөройжыган өсө- көн. Оң дөрт куумчуларыда бажынар дески одурулар-биле чергелештир тургу- сунган. Бо совхозту Свердловск, Кемерово, Москва, Тамбов областтарын анык патри- оттары тууду турар. Ийишкан олар баштайгы куумчулары — Свердловская, Маковский, Кемеровская, Мичуринская деп ады алганнар.

Алтайны кур черлериниң 25 муң ажил- чарыкчылары Улуг Октябрьның 38 чыл оюн чаа бажынарга байрлап эрттир- генер. Комсомолдарын өгөлдөкчү сана- ды-биле чаа көжүп келгеннер совхозта- ның хөй кезинге стадионнары, спорт шөдөрүн, төп кодынарда парктарын, чымын садыртын тургускан. Клубтар чөдө- рүлгөтөңи эвөс, ийиң болза-лаа, байырла- лың хүндөлдүг ийи чуртталга бажы- нарында, столоваларга болган өсө-лаа черлерде өви көргөтөр черлерин белеткел. Байырлал кур чөдө шигээдип алыкчыла- рынга аас-кежиктиг болган өөртүкүлү- өрткөн.

СЭТА.

Көдээ ажил-агыйны көдүрөр дээш демиселде

Баян-Өлзий районунун Моголтоо атыгы колхозунун ажил-агыйны чык келген тузуна өзүн быжытып турар. Колхоз бүтүргөнүн бүтү азыраакы жөндүрө дугайында партиянын болган чактагы шийтширлерин күөсөдүр дөш колхозчу ажил-ишчилер күженишкенин ажалда келген. Бу чыны колхозтун тарыга шөүлү 30 хуу калбарган. Мал чегинче 50 жатар кукурузуна, 100 гектар сууна, 15 гектар тарымал тоорукту болган 20 гектар картофельди, 15 гектар турнепоти колхоз тарып өстүргөн, ажал алган.

Артеле баштаар чери бо чыны малды эки төмөр-биле хандырымын хөмчөгөлөргөн алган. Эрткен чымында 200 дөштөр ажим ситен, 100 тонна хөй сикос бөлөгөтүнөн. Бүтү тары шөүлүнү савамы сараттыгынан. Механикаларында болган колхозчуларын идеякелген күженишкенин түнелинде дүжүт ажал алымшкын дүргөн доогулан. Болхоз күнүгө дүжөө тары панын хуусаа бетинде ажим күөсеткен болган күнүгө 200 тонна тарыны саткан. Күсүк чөп адырыгымын паны 131 хуу, келер чымын тарыламын тарыа культураларынын үрени уруушкунун паны ажим күөсеткен.

Малдын ажалгазы мурукузуна экинчил турар. Саачылар чыгы үеде инектерин үш катан саап, инек кадарчылары оларга немелде өгөнөн чөп берип турган. Кадарчылар өшөр Мышка, Мыяе олар оларын үргүлчү солун келген болган инектерин сугарыламын эки организацала, бо хөмчөгөл сүт саалдазын

алзын бедирер органы берген. Саачылар өшөр Хлебникова, Аничка, Кандаркова ажал сүт саалдазын чал панын ажим күөсеткен, инек бүтүндөй панын ажим 200 литр сүтү саап алган. Артеле өрткөн чымында бо чыны 30 муң литр хөй сүтү алган.

Хөйжүүлөр өшөр Тангыт-оол, Тамба бүтү төрөн хойларынын хураганынын кенди алган, дүк кыргыздамын панын ажим күөсеткен, амгы үеде хойларынын күш-денгели бедик. Хаван ажаачылары хаванчынын эки семиртп дөш оларын ажалгазын, чегерилгези узам-ла күш-тедилерин. Он алтарынын дүртүгүндө хаван фермазында 60 муң рубль орулга кирген. Күрүгөсө дүжөөр өш, дүк, сүт паны хуусаа бетинде ажим күөсеткен.

Өш Паадерин бригадирлөө тууду бригады хаван кажазын туткан, ажимгады кирген, ош илай шала кылдынан бир кажазын туудун дооскан, малчыларга 5 куртулга бажынарын туудун берген, малчылар боттарынын күжү-биле быгаа, улут мал кажазынын сөтөн чыгылаан. Эш Сегбе хөй кажазын кышка эки белеткөөн.

Орулгады көүдөп турары-биле колхоз бо чыны «ЗИС-5» деп чык машинасын, зерноубуугу, зернотранспортрун, 2 нимчеликаны, электромоторлары, тарыа чурар, тарыа арыглар машиналары, ыяш чазаар станокту, транспорт дерилери болган ош-даа өскөлөрүн сакып азыр аргалык болган.

М. КОЙДЕНКО.

Чадаананың бирги садчызы

Чадаана хоорайнын чурттакчызы М. П. Горев дүжүгүлүк сүтү. Ол бөдүнүк болган чогууну үчүстөгүндө сүт өстрөтүн шийтширлөөн, 1952 чылда ажалдан өгөлөөн.

Эш М. Горев болза Мнусинскинин дүжүгүлүк шөүлүнөн, Алтайнын кат-чөш дүжүгүлүк шөүлүндөн дууан болган сүмени дөшөп, олардын материалдарын — эжеп каш сорттарын чымынчт мияштарын база каттарынын олуруттү сыптарын өш, бөдүнүк ыяк ажалын өгөлөөн. Ош өлүктүн мияштары, каттар сыптары доо-ады өш өшү, кыштарын өрткөлөөнөр. Ош колдан чымынч үчүстөгүндө ан 17 өрттүн чымынч 40 ажим мияштары өшү турар. Экинчиден дөштөр хөшөрлөп ажим хөшөрүгө, чартык чатылчак база чатылчак хөшөрлөргө эленип ишпанын 15 дөштөрүн, алды сорттарын 30 дөс инекка-лаан, малчынын үш сорттарын база өскөдө каттарын сакып өстүрүп турар. Чымылчак хөшөрүгө өстрүп турар улуг чымынч сорттарын районун калың-берге бимдында И. В. Мичуринин өстрөгөн борсдорф-китайка», «шенин шафраный», «бельфлер-китайка» база «шафран-китайка» сорттары улуг таарымчалык бол-

ганы өш Горевтин сакындан өлөрөп турар. 1954—1955 чылдарда ош чымын мияштары, каттары, ванишлары чечеткелден, баштайгы чымынчтер берилген.

Моон ал көргөсө, Чадаана / хоорайнын чурттакчылары болган чымынч үчүстө-тарынга кат-чөшчү үшүштерин өстрүп турар болган ону сайырамынын бүтү-гө аргалары бар болуп турар. Мынд болза-ла бо ажалын пропагандалаар болган шийгөдөп азыр талазы-биле хоорай чурт-такчылары ажалдавайып турар. Ханын кол-лективте болган хууда сак ажим-чи жөндүрөнгө дуулаарынын улугу, райкүсөк болган хоорүкүсөк өш Горевтин мурунда чымынч чөшөрлөп алган шөүлү бо чыны кызырган. Моон дарымы-биле өш Горевтин шөүлү келер чымын кызырларында ош өстрөгөн чымынч мияштары, каттары кестинин, Урландыгө чөшү турар.

Райкүсөк биле хоорүкүсөк хууда сак ажалын сайырамынга бо ышкан моон дактык чорук кылбайн, бо ажалын кымырынга, база сайырамынга дуулаары чугула.

М. СЕВЕН.

Ушпундурган хүлээлге

Бай-Тайга районун «Тилделге» көдө ажил-агый артелин баштаар чери Кызыл-Дөг чөш чык школазынын 1955—1956 өрөдиге чымында отулбар ыяжын белеткен баары-биле 600 кубометр ыяштын керөзүн чаргам чүгө 62 кубо-

метрди белеткен берген. Школа-биле чарган керөзүн күөсөдүр дөш колхоз баштаар чери (даргазы өш Иргит) дарый хөмчөг азыр чугула.

Т. ХЕРТЕК.

ырдаас болза, өшп бөөр өвөс. Ичанганш ону саарда ырап олурагы—таалаар чүө бөөр ийин өш—дөш, саачык иштинде катырып, хулууттүп кагды.

Шынал-ла саап орда, бис анча көрүп үчүрүгө: ош инектери өшөгөсө өргөйлөп болган. Бир өвөс өскө кижил саар дөш келген болза, чыткан көргөш, кылаштан чөдү баар азы өшп бөсөс. Ичанганш арта-дым-ла болза саачык кижил өш-ла инектерин саар болза өш деп болгон мен...

— Силеринч ай сааныда саап алган сүдүчөри көргөш мынды-дыр: январь, февраль, март айларда 300—400 килограмм, апрель май айларда берик 800—1000 килограмм, июнь айда—1700 килограмм, август айда 1500 килограмм, сентябрь айда 800 килограмм. Ош чүгө мынды ыладалык ылар, кубам?

— Ичангамай канчаар дөр силер. Чымын болза эки оларга, үш катан саардыр, чөш эки-дир. Немелде чөш база берип турувуос. Ам дөргөсө кыш чоокунал олу-дур-дыр. Ногаан чөш ховартаан, немелде чөшө эжеп өшөр-дир. Мен бо-ла көрүп чоругууга инектен хөй сүт алыр дөш, оран-чымдын экижиткөөш, малды тургузу азыраан, сүзүгүнчө тууг чөшөр-биле чөшөгөр болза, сүтү хөйбү алыр. Чөш ховартаарга, мал бөшин дошкүрүр бөөр чүө ийин моорар.

— Бистид саачык көчүгү топтуг болган ханы болдым чугулап олураган. Бис өш чугуламын хандыкшаан, он үшө кирип, моондү айтырдым-даа салбайн олурудуос.

У.

Хүн караа чымыл берген. Болхозтун чаз туткан конторазынч чымынча хүрөч «шөбөдэ» манай келди. Эрткенги хүн караанга ол бедик чабындылар кылапайнын турган. Саачык ону көргөш:

— Бистид машинасы-тур. Ону дарга-мыс өш А. П. Прокудин болу чолаачылан алган хан турар... Ам Кара-Сугда кыштал-га баары ол-дур—дөш, узамчыламы:

— Бистид колхоз дык байып турар мынаа моорар... Ам алды чүкө машина-дым бис. Оларын колхозтун ололары бот-тары чолаачылар турар. Даргамыс канчыл-даа машинасын билер кижил—дөш, дарга-зынга чоргарыламы олур. Ултмамын колхоз даргамы зоотехникти олурткан, бир-де черче халты.

— Шынал-ла чык машина бүртүгүн ийи кижил болур: бароан даргамы, ба-

Малчынарнын чедпишкени

ЧАДАНА. (Телефон-биле). «Мал ажил-агыйны продуктуларын бүдүрерин көндүр-дү дугайында» СЭКП Төп Комитетинин даргабы Пленумунун доктаалы ботландыр-ышкан. Чөөн-Темжин районун ажалчы чөшчөк өшкөбөрүн байырламынга бөдө өвөс көрүгүлөргөтү ужурашканнар. Партия райкомунун секретары өш Далгичкин ретактында диньтааны бола:

—Районун партия, совет организацйлары мал ажилчыне кичөөнгөйи улугтар-дыр. Чыгыт семиртилгези болган кыштал-гадымынчкенин эки организацала, малды четчир чөш, таарымчалык кажаа тур-да-биле хандырып, ол чугула ажим үчө-топтунга жөргөйлөгөн кайраары быжылган келгендене районун колхозтары мал ө-түрөтүнүн күрүнө панын чүшү айы-биле шүптүзүн ажим күөсеткен. Тодаргай-лаарга: кыштыгы бөдө мал панында—5, саар инек—4, шөөр мал—2,5 болган чымын—3 хуу ажим өскө, а хаван биле күш көрдүнгөн пандан ийи катан ажим өскөн.

Ажаала-хайгааралды эки тургусалын-дан малдын продуктулу мурунку чымылар-га база ыракта болзо. Районун колхоз-тары мал ажилчынын продуктуларынды күрүнөсө дүжөөр күзөлдөгөри чөгүр өшүдө күөсеткен. ылагыты бо чымын өшкө өрткөн чымында 86 тонна, дүктү—11 тонна болган сүтү—247 тонна хөйбү килргөн.

Кышка белеткелдиг

Мал ажилчынын өш-не харымысалгагы үчөп кышын болгай. Танды районда Ленин атыгы колхоз кышталгадымынча багай өвөс белеткенип турар. Шөөр малдык кажаалары четчир, оларын шүптүзүн чы-лаалар, сөтөн алган. Ош ышкан сүт-баран фермазынын кажаалары база чөгүр өшүдө сөптөгөн. Кышка белеткел ажалчынын хынамчалык чоругурынга мал фермаларын ажалдакчылары ажим-иш-чи болганын демелгөөр керек.

Ленин атыгы колхоз бо чымын хаван фермазында ымаа эки чаз кажаан кымыл алган. Ош ышкан сүт-баран фермазында 40 баа инекке чаз кажаанын тулуу доо-тур чөшкөн.

К. НАНЧЫР-ОЛ.

Мал чөшөрүн төмчөгөл турар

Бай-Тайга районун «Муруакчы» колхозунун Көдө-Шөдө кестинчон 10 гектар суулазы, 1 гектар турнепезин, 3 сарыат ногаан суулазын мал сааа баскан болган дөргөсө чөш чөшкөн. Комбайн-биле алаап алдынан 400 гектар тарынын савамы сараттагынаан.

Кышталгаарга өшөк октябрь 25-ке чөдөр бөдүнүмөн. Мал кажааларынын туудуула тускай туудуулар ажимдавайып турар. Мал кышталгадымынчкенин өскө-даа белеткелдери четче кылдымын. Зоотехник Давалаан, мал эчман Шойла олар кышталгаашкын белеткелди чоругурынга бөттүгү кирешөөн болган малчынар-биле харылазын көшкөк. Болхоз баштаар чери мал чөшөрүн камгалалык тургузар, ону чөш чарымдар, кышталгаашкын белеткелдери чөшөтөрүн дүргөн чылаалар дөш бөттүгү хөмчөгөлөрүн алары өшө негетинип турар.

К. КОДАН-ОЛ.

Тоомча чок болгаш ажил узамдыктырар чоруктун дугайында

Чөп-чөш Советтеринин болган оларын дугурукчуларынын соругуламы болза, ажалчы чөшчөк колхозчуларын кичөөнгөйи хынал көөр, ол хоумулаар бүртү-зүшү артында дүргөт кижил турар деп чөшө ишлр керек. Бо хулаагөш чөп-чөш Советтеринин чымык улугтукучулары үрөп турар.

1954 чылда Кызыл райкүсөкүмүнчө «Чөш» колхозтун колхозчуу хөй уруу-ларын бөт не—Багай-урут бидириншкын килргөн. 1952 чылда колхозчуларын нигити хурамы ош өт-бүзөгө бажын туудун бөөр деп шийтшир үлдүргөн. Бажынын хаванларын тургузуу казындал бөөр ийи чык болган, амга чөдөр сонгалар-даа, хаванлар-даа, кышталга-даа чөш болуп турар деп бидириншкенинде бижөөн.

Кызыл райкүсөкүмүнчү даргазы өш Бара-оол Багай-уруунун бажынын до-доруан доошун бөөр дугайында колхоз баш-таар чөшөгө айттымшкын берген. Ош бөөр бир чык ашкан, өш Бара-оолду айт-тымшкын күөсетимжөөн. Багай-урут 1955 чылды өгөтөндө бажынын туудун доошун бөөр дугайында база катан дилек кылып, бидириншкын бижөөн. Ош өл бидириншкенине райкүсөкүм даргазынын араалкачы өш Селин «район Совети «Чөш» колхозтунга хымылда чоругула, илген материалдар чөк болган учурунда бажынын туудушкуну хокулаан, июль 5-те ыяш дилдер машина ажалдын өгө-лөй бөөр, 1955 чылдын август 1-де Багай-уруунун бажынын дооскан турар» деп харылаан. Иныгы болза-да, байдал бөйтө-гө чөдөр өскөрибөөн.

Харылаа өргөйлөгөн ажалдакчыны Партер Кызыл хоорайнын коммунал бажынынга чурттан турган, областан ша-ваар шийгөшп чортуган, өш чөк турган үзөндө өш өл бажынын хаванчы Сайчөк-ко тураны-биле өжөлөп алган. Партер шөдөдөн келгеш бажын чөк артан. Июнь айдан өгөлөөш Партер ийи-бөөр чөшү, чарымдактын өгөлөөш. Хоорайнын чурт-талга өргөйлөгөн баарга, ол чөш бажынын өскө кижил өзөл алганын бүтүрөөш, хоорай прокуратурамынга хоумулаарга — Сай-чөккөну үлдүр дугайында доктаал үлдүргөн.

Сайчөккөну үлдүр дөш дөрт катан оомалжымыншкын кылган, ол каным-даа түнчөл чөк болган. Сайчөк инвалдини болган калабынын азырынч дугай-ында шийгөшкө өжөлөп берген, өт-бүзөгө-нин составынын талазы-биле мурунда турган бажынынга бөдөөр, оларга улуг шөдүгү бажын негетинип турган.

Партер хоорүкүсөкүмүнчү даргазы өш Кошкарова хоумулаарга, Партер өл бажы-нын азыр өргөлдөп деп шийтширлөөн. Ичанган чөшөгөн учуру чөдөк ычмак? Ундүр сымырлптар бис, ол бажынга чурт-тал апсар силер деп өш Кошкаров ажал-да турган. Ажал өсөлүгө, 4 ай өрте бергенде «Анда өскө бажын бөс» деп өш Кошкаров шийтширлөөн. Бажын бөс деп ажаап турда харылаа өргөлдөп органы

тым, харылаа чөшөгөн бажынарнын Партерге чуртталга шөүлү тып берген.

Ичанган чуртталга өргөйлөгөн болган хоорай Советинин талазында хаван-чы Партертиң дүргөт бугулар негелдери-нгө сакып чоошор өвөс чөшүкү бол-дурган. Интернационал кудумчурунда 14 дугаарык бажынын бүдүн чартык чымын дугуламынч сөптөп келген. Хооромкошун талазында дорамчылаашкын чорукту үлдүрүп турган, чүд дөргөсө күзүп соош бергенде ол бажынын нечөөнө кымыр-ы-биле хооромкош чөшө кымыр кижил чоруткан, ол кижил дөшөп буулап алган кымыл өгөлөөр деп турда ону өскө объек-тивне кышталып алган барган, уруугу хөшөкөш ийи негелде соок бажыны, ийи чөш чөшөгөн чурттан келген. Мынды фактылар дугайында чүш чугулап бо-луру? Чөп-чөшүн совет органына хаван-чыларын дүргөт бугулар чымык негелдеринын каным-бир «объективте» чыдалааннар-биле чөгүр үзөндө ханды-рбайы турары кымыл-даа чымыт өвөс.

Бо дилелерин хандырып бөшөрүнч хаван хуусаалары өрткөн, материал болган тууйбү тып алырынга четчир үе-даа турган, учуру чөдө дөргөсө кижилерин хаван чөк көрүп турарында болуп турар. Облкүсөкүмүнчү негелдери өш Кошка-ровтун харылаан турары болза: «Канчал билбес бөөр, сөптөлгөн кымын турар учуру-ла богай, менде кым-даа кел-бөөн». Хоорүкүсөкүмүнчү чымык айттым-шкынары күөсетимейн турар. Ош чүгө и-дык болуп турары дөргөсө, Советтик улуг-тур ажалдакчылары оларынч айттым-шкынарын аппараттын кууду ажалдак-чыларынын талазында канчаар күөсөдүн турарын, оларын ажим-чоругуламын бил-бейн турарында болду.

Аппараттын ажалдакчылары — ин-женерлер, техниктер, плановиктер, инспек-торлар, бажын өргөлдөргө, техниктиг секретарылар чөш-биле канчаар хүй-бүрү харылаашкын, хаванчаларын негелде, хо-мулааларын канчаар көрүп турарында хоорай, район Советтеринин ажалчынын дугайын чөш үзөндө көөр болгай. Хоорай-нын, районун совет аппаратынын бөдүтү ажалдакчыларынын хөй кезин — ак-сөптөп, сакыла-чүрүмүгү кижилер. Иныгы болза-да, боттарынын хулааларын чүгө күөсөдүн күш четпейн турар өвөс, харымын өскөсө ажимга, улугтун болган күрүнөсө мурунга харымысала-нын уттуп турар кижилер база бар. Ажал-дакчы бүртүү анаа дааскан хөшөктү харымысалазын мерер билген турарын чөш азыр чугула.

Кызыл хоорайнын чоно хоорайнын чур-нар бажынарнын ажалында чөшөтөрүн иштерин, ажалды экижидеринче уг-лашкан саналарын килрип турар. Чижээ, чукукчулар хоумулаар дөштеринге мын-дык санап килрип турар:

«Чунар бажынга келген кижилерге өлчөк маваар өргөсө каш стодаларын саа-ган, журналдар болган сомунар-биле ханды-раа канымы». Ичангаар чунар бажын директору өш Инякин «кажилер бөшин ту-

рар чөш чөкта, стодалары кажа тургузар бөөр» деп харылаан.

Кымылдын өшөгөнч директору хаван-чыларын саналарын болган хоумулаарынын харымыларын шүүт хөшөк чөк деп санап турар. Чымык улугтукучулар хаван-чыларын бидириншкенин каймы-хаван чөк көрүп, оларын улга-шынары-биле бөшин танышпайн, өскө ведомстволар-же чорудуп берип, булгааламын чөшү-тарын үлдүрүп турарлар.

Ажалчы чөшчөк хоумулааларын көр-үшүн талазы-биле бүү барылаалар чө-руктар чөш-чөшүн чымык албан чөшө-рлөгө ажим узамдыктырар, хөшөк чөк бижилгезимшкенин кымыр чоруктары үлдүрүп турар. Ажалчы чөшчөк боттары-нын килргөн бидириншкенин шийтширлөтөрүн манай чадаа каан, чамдыкта өш-ла айттымшкын дугайында үстүдө организаар бижилр чоруктарга таваркын турар. Чижээ, Чаа-Хөг суурда райкүсөкүмүнчү албан бажынында чурттоп турар хаванчалар оларынч бажынын сөш-төөр дугайында, нигити ажимгадын ку-дуун эки таарымштыр кылбаан, кижилер сүтүн боттарынын хуунары-биле узуап ал, санитар чуругун үрөп турар дугайында райкүсөкүмүнчү бидириншкенин биж-жөөш, харымын ап чадап кааш, облкүсө-көмчө хоумулаа килргөн. Айткан чөшөтөрүн ууттулар дугайында айттымшкын берген болган алдынан хөмчөгөлөр дугайында облкүсөкүмчү август 5-те динь-дырын дааскан. Устүдө турар организа-циянын негелдери Чөш-Хөг райкүсөкү-мүнчү улугтукучулары харымы бөсө-бөөн. Моон алган көргөсө, хаванчаларын хоумулаа, бидириншкенин өл чөргө көрүп шийтширлөп турары каным болуп турар дөри өш өгөлөөсө бөөр.

Самагалдай өшөгөнч ажалдакчылары Башкорова болган Логинава өрөшп чоран үзөндө шөдө шалымынч дугайында областын кымык камгалал килди-ринге дүргөт бугулар негелде кылган. Областын кымык камгалал килдиниң бух-галтери чөри ажал чоругу бис деп хары-лаан, олар акшаны ам-даа албаан. Ош өл ажалдакчылар облкүсөкүмчү хоуму-лаа бижөөн. Тодаргайлан көргөсө илдерин болза, облкыды камгалалынын кол бух-галтери өш Гргорьева Башкороваын болган Логинаваын акшаны төлөп бөөр дугайында Төс-Хөмиң кымык камгалал кил-диниң айттымшкын бөшүн уттулкан бол-ган. Хаванчаларынч негелдери тоош көрбөс чорук оларын дүргөт бугулар өргө-лөрүн дорамчылап көргөн болуп, хөшөк чөк бижилгезимшкын ичанчыр дүшү, айттарынын хөшөк кымынча шийтширлө-ри хоумулап турар.

Ажалчы чөшчөк бидириншкенин, илдерин болган хоумулааларын чө-гүр үзөндө шийтширлөп бөш чөп-чөш Советтеринин чугула болган хүндүгү кү-дөзгөл болур.

А. ТУРКОВА,

облкүсөкүмүнчү чымында хоумулаар талазы-биле инспектор.

Бүдүрүлгөч чөшчөшкенин быжылгаар

Шагаан-Аргын райкүсөкүмүнчү комби-надын коллективти бүдүрүлгө панын күө-сөдүр, күш-ажалдын бүдүрүлгөчүлүгүн бедидер, комбинацтык орулгагы ажалда-рын хандыра дөш демиселге эки көргү-зүлгөри чөшп алган. Ош түнелинде райкүсөкүмүнчү комбинаты болушун үр үзөндө хөшөдөшкенинде уштанган муруакчы бүдүрүлгөчүлөрин денелинге четкен.

Райкүсөкүмүнчү комбинаты бо чымын баш-тайгы кварталында чөдөр-ле ажим-агый болган сак-хө талазы-биле улуг бер-дөшкөнгө турган. Комбинат дөш дески өвөс болган орулга чөк ажимал турган. Комбинаттын өрөш 165,5 муң рубльге четкен. Бүдүрүлгө программасы кол көр-гүзүлгөр талазы-биле күөсетимейн кел-ген. Бо чымын өгөтөндө комбинат 32 муң ажим рубльдин когаралын үлдүргөн.

Мындык анык байла-биле он ийи эшкерин комбинацтык ажимын шүүт сандаларын болур турган. Ичанган ону бөлүрбас төлөө шийтширлөгө хөмчөгөн азыры өргөшкө чугула болуп негетине берген.

Бүдүрүлгө панын күөсөдүрүн бол-гаш продукциянын шынары экижидеринче ажимчыларын, мастерлерин болган дөш начальниктерин харымысалазын бедидерин, комбинацтык сак-хө байдалын экижидин, ону чурчүмчүлөшү база кол-лективте кешчүлөринин ажим-амынд-ралынга таарымчалык байдалы тургуза-рынче онда кичөөнгөйи сагалы хөжү-дөшкенинде дүргөт уштангында дула-ал. Улетүрүнү узам ийи көдүрер, техниктиг депшилге болган бүдүрүлгөн организацтамын экижидер соруугулары дугайында СЭКП Т-нын июль Пленумунуң доктаалы Шагаан-Аргын үлдүрүп комбинатынын коллективин чаз чөшчөк-килерге улам оорук килрип, оларын чөш-пөстери уттууларынын тодаргай програм-мазы-биле чөшөгөш.

Комбинат бүтү ажимын июль Пленумунуң негелдери дөшүрүт өдө тургус-кан. Коллективте кешчүлөринин дөш күш-ажалдын түнелинде амдыраа кырынга өшөт берген. Бо чымын ийи дугулар кварталынын бүдүрүлгө панын комбинат чөшчөкүмүнчү күөсеткен. Бүдү-рүлгө панын кол көргүзүлгөр талазы-би-ле күөсеткен чөшө комбинаттын ажимын экижидин болур арга бар болган баштай-гы алган хөмчөгөл шы болган деп чөшөни бөштөкөөн. Комбинат чүгө бүдүрүл-гө панын күөсөдүн турар апарган өвөс, харын орулгагы ажимал өгөлөөн, ол чө-

рүк өрткөн чымыды өрөдөрүн тулгаар артык берген.

Күш-ажалдын шы организацтамын про-дукциянын бөт-үшөш чингедиринге бол-ган ош шынарын экижидеринче улуг иди болган. Сентябрь 1-де комбинат бүтү өрөдөрүн талазы болган 27,3 муң рубль орулгагы болган. Бо чөшө бүдүрүлгөнүн сак-хө байдалын өскөзү-биле экижит-көн, а он түнелинде моң мурунда 3—4 айларда ажимчыларын шалы албайн турган фактыларынга төнчү салдыган. Ажалчыларын шалы алырын чурчү-чүканы күш-ажалдын бүдүрүлгөчүлүгү бедидеринге, продукциянын бөт-үшөш чингедиринге, ош шынарын экижидеринге болган камгалалын чурчүмчү салгы-рынга оларынч согуруламын бедидер.

Шагаан-Аргын райкүсөкүмүнчү комби-нады бо чымын төс айларынын бүдүрүлгө панын нигити продукция талазы-биле 103 хуу,

Номчукларнын айтырларына харылар

ЕГИПЕТ БИСТИН ХУННЕРИВИСТЕ

Совет кижилер сөөлгү үеде Египетте болуп турар болушкунарын уагүт кичиней-биле үзүктөл чокка хайгаар көрүп турар, ук болушкуннар күрүенин дээди өргөш, хамаарышпас чорук болган болушкун чуртунун чектелешинин дөш египет улустун демиселенин күштелгени-биле демделетинген. Египет үр үенин иштинде ону бектен алган турган империалисттик кичилерини артышкыннарында болган уруктарында буну хосталыры чүктүп, египет улустун өрге-ажыктарына дүшкөн шак мындг политиканы боттандырып турар.

Египет — Африканын сонгу-чөөн чүгүндө 994 муң дөңбөлгүн километр деңиз-каарин эжелеп турар эң улуг араб чурт болуп. Мындг болза-даа, бо деңизкаарын 96 ажыг хуузу азеинини хоулар (Ивни болган Аравия хоулар) ийикпе азы даглар база азеинин районнар болуп турар. Египеттин 23 миллион чурттакчы чонунун көл нуруузу чурттуг бугү деңизкаарын чүгө 3 хуузу болуп турар Ил хемини шывазында чуртпап турар. Он удурунда Египеттин кол-кол хоорайлары болган чурттакчыг суурлары, а ол ишкеш көзө ажыл-агый районнары мында мөөнөткөн. Илдин шывазы — хөвөн эки үнер болган өскө черлерин хандырар чер болуп турар. Эрте-бургуңу шадан бөр Египеттин чону манга кызе ажыл-агыйын чорутуп, хөвөнни тарып өстүрүп келген. Эрте-бургуңу төөгүч Геродоттун чыгы чокка кылган демгеленин өзүгар алырга «Египет — Илдин өргүл» болуп-дур. Сөөлгү статистиктик сеп-мелелерин өзүгар алырга, Египеттин бугү чонунун 20 хуузу хоорайларга, а 80 хуузу көдө районнарда чуртпап турар-дыр.

Египет болушун хөй чүс чылдарын төөгүтүн дургузунда даштыкынын хал-даашкыннарына хөй уда таварып келген. 1517 чылда Египетти турктар эжелеп алган болган үш чүс чылдарын дургузунда ол Оттоман империянын бир кезин болуп турган. 1798 чылдан 1801 чылга чедир үенин иштинде Египет Наполеон-уш шериини талазында болган хал-даашкына таварышкан. Эртен чүс чылдарын 70 чылдарын төөгүтүндө Англия, а ол мынган Франция болган Италия Египетке экономиктик болган политиктик тергидеэкинни тургусуаннар.

Египет улус даштыкы эжелекчилерини туразында ажылап турган чоруктары-биле казан-даа өтпешпей турган. 1882 чылда чуртка «Египет — египетчилерге» деп дозугунун ада-биле күчүлүт хосталга шимчөөкин чуртка өгөшөн болган ону египет националист Араби-паша баштаан. Англия Египетти болушун оша саздарын чонга зонам болуп деп саваан, Египетке шериглерин чорутуван. Араби-пашанын күштери чылча-шаптырган, мынчанга англи шериглер Каприн эжелеп алган. Египетке 72 чылдарда үргүчүлөөн англи эжелеп шак мынчаар өгөшөн.

Мындг-даа болза, египет улус даштыкы эжелек-биле өтпешпөөн. Египеттин хамаарышпас чорук болган даштыкы шериглерини чаылап үндүрө дөш демисел-аип турган организациалар 90 чылдарда тургустунган. Национал-хосталгалык шимчөөкин делегейин бириг дайымынын сөөлүг — 1918 — 1919 чылдарда оша күштүү-биле калбарган. Бо шимчөөкинни күш-биле бастаган болза-даа, Англия национал-хосталгалык шимчөөкинни күштөлгенинен корткаш, Египетке болушун тергидеэкинни метолгарин ара-жостук кырында өскертир ужурга таварышкан.

1922 чылдын февралда Египетти «хамаарышпас хаан» күрүнеи кылдыр чарлаан, а 1914 чылда чуртка тургустунган англи протекторат узутканынган. Мындг болза-даа, он соонда удаваанда-ла Англия Египетке болушун тургустарын бижылгап алырын орадышышаан, «сөөлөк керээз» деп алар керээни чарарын Египетке дөпөп келген, ук керээ египет деңизкаарге англи шериглерини турарын дурм өзүгар шымактырган. 1936 чылда ол саздылган бо керээ Египеттин үдөөн эрге-ажыктары-биле чөрүшкөн болган египет улус анаа шиптирлери уду-ланыш үнгөн. Бо демисел мангыга делегейин ийги дайымын сөөлүгө онза калбарып күштөлгөн. Чыскаалдарын болган ажыл соксаашкыннарын чалгы бугү чуртту шыва алган турган. Тараачынарнын ортуна халээшкени база өгөшөн. Мынчаарда бот-боттарын үргүчү сөлүжү турган египет чыактар улустун негелделеринин башышкынын харазы-биле 1936 чылдын керөөн күш чок болулар дугайында айтырнын талазы-биле чугаалажышкыннарын Англия-биле хөй уда чорудуп келген. Мындг болза-даа, бо чугаалажышкыннар Англиянын дүлүп бербей турганын чыда-лаанында бустун дүшкүзгөн. Англича-варын туржу египетчилерин бугү-ниги килеңдешкенин болдурган. 1951

чылда чуртка национал-хосталгалык шимчөөкин база катан күштөлгөн. Бугү-нигинини өзүп турган тараышпас чорунуң байдалдарында египет парламент 1936 чылда Англия-биле чарган керөөн 1951 чылдын октябрь 15-те күш чок болдурган.

Национал-хосталгалык шимчөөкинни өскөн-биле египет улустун иштинге феодадларга болган монархияга удур хөвөн күштөлгөн. Ол үдө Египеттин өзөө-ге чедир ирөөн турган күрүне аппаралы чуртту англи чартык колониянын байдалына турган дөш харымысалынын уагүтү үзүп хууза деп чүвени египет улус болуп турар. 1952 чылдын чынында Египетке чугула политиктик болушкуннар болган. 1952 чылдын июль 23-те египет шеригини бөдү офицерлери чуртка монархия өзү-чурума удурамын үнгөн, ону дүжүргөн. Хаан Фарук дүжүргөндө дүжүргөн, Египеттен шадүтүрү үндүрткөн. Бугү эрге-чакырга «Удурутук революстуг чөвүлелин» хоуна шилчип кирген. 1953 чылдын чынында Египет республика кылдыр чарланынган. Колонналдык болган феодаддык даралдын артышкыннарын болган артычкыларын удушкаарын эргежок чугулазы-биле хол-башкан берге сорулгалар анык республиканын мурунга тургустунган.

Хамактын мурунда Египеттин деңизкаарын англи шеригини чаылап үндүрө чедир алыр эргежок чугула турган. Ол сорулга-биле чаа чугаалажышкыннарын англичаанар-биле база катан өгөшөн. Ук чугаалажышкыннар 1954 чылдын октябрда дозулган болган Суац кавалдын зонамында англи шериглерин 20 айларын дургузунда чаылап үндүр дугайында дургузуга ага ол саздынган. Ук дургузуга улус үдө күөөсө-нини чадында чоруп турар.

Египеттин мурунга хөй-хөй экономиктик айтырлар эң чиди-биле тургустунган. Египет — хөвөн тарып өстүрүш-биле специализациялан агарары чурт. Египет хөвөн, илдини оң узун волюквал «харнак» ишкеш мындг сорту-бу бугү делегейге сураган. Египеттин бугү экономика хөвөн тарылгалынын хөгүдүлгөндөн хамаарып турар. Мындг болза-даа чуртка агрардык харылажышкыналар бо сорулган шиптирлеринге шал-тык чедирин турар. Болбаазарын ажыл-дал турар бугү черини үштү ий кези помещиктерин болган уагүт-уагүт чер эзелерини хоуна мөөнөтингеня, он үштү чүгө бир кези миллион-миллон тараачын ажыл-агыйларын үштүгө олажык турарын сагындырарга-ла чедир. Бо байдалдарда агрардык реформа Египетти чаа удурутукчуларын мурунда тургустунган эң чугула сорулгаларын бирөөн апарган. 1952 чылдын сентябрда чер реформанын дугайында хоойлуну хууза алган. Ук хоойлуну өзүгар 84 гадан ажып турар артык черин доктаамал төдөвирин төлөөш помещиктерден ап турар. Бо артык черлерин, а ол ишкеш күрүне черлерин биче черлиг болган чери чок тараачынарга доктаамал төдөвир-биле үлөп берген.

Даштыкы монополияларын чорутуп турган колониалдык политикадын уржунда Египетте үлетүр суаа хөгүтүгүн берген. Мындг болганда Египетти чаа удурутукчулары Египетти агрардык чурт турганын үлетүрүгү чурт кылдыр хуу-дурар деп сорулган боттарынын мурунда салганнар. Ол дугайын египет премьер-министр Гамаль Абдель Насер хөй уда делегейге турган. Саздылган сорулган чедир алыр төдөдө, Египетти чаа удурутуга чуртка уагүт үлетүр бугү үдө-лөри турарын элөөн хөй төдөвирлерин ажылдап чылган.

Асуанга (Устүгү Египетте) «Сад аль-Али» деп уагүт плотинаын тууу төдө-видетинген. Ук плотинаын тургузар чорук чылда үлетүрге чүс-чүс миллион кило-ватт-шак электри энергиянын бөр ужу-дугү уагүт электри станциянын тууу, ажыл-далга кинерини хандырар. Он ангыла пла-тина элөөнн дөпө районнары сугтар арганы бөр, мынчанга Египетте болбаазарын ажылдап турар черини шадү 30 хуу калбар ужурут. Каприн чо-гунда турар Хелуанга чылда 250 муң тон-на кап элдерер күчүлүг металлургия заводун турар. Насерини сөзүн өзүгар алырга, бо завод болза, Египетке бар үлет-пүрү тургузарын орунга баштайгы башы болуп ужурут. Кылмаал уобреен-лерини бугү уагүт заводун болган сазын фабриказынн тууу төдөвидетинген. Чигир болган шина заводтары туттунуп турар.

Даштыкы харылазаларын талазы-биле алырга, Египет барын күрүнелерини шериг бөдүлөжешкенин киржиринден ойталаарынн политикаын чорудуп турар. Араб чурттарын Сонгу-атлан-га эвелеленин команданылыгына чаргы-тур сорулгалар «ортоа-чөөн чүк коман-далы» деп алар команданылыгы тургузар дугайында саналды Египет бурду шаап күргөн.

Турциянын, Ирантын, Пакистанын болган Англиянын кирин турары база АКШ-тиң кирини бөдөн турары багда шериг бөдүлөжешкенин киржиринден Египет ойталаан. Иранын багда пактымынга каттыжар деп үндүргөн шиптирини Египеттин хөй-нигили бурду шаап күргөн.

Багда эвелелди шак мынчаар көрүп турар чорук Египеттин амгы удурутукчуларын колониализмни канчаар көрүп турарынн туржу-биле шуут холбашкан Азиянын болган Африканын чурттарынын бо чылдын апрельде Бандинга болган конференциянда египет төдөдөрүн баштап чоран премьер-министр Насер колониализмни болган биче чурттарын иштиги черектеринге чаркалажып чоруту чиди-биле шүгүмчүдөн. Азиянын болган Африканын бугү чурттарына хамаарыш-пас чоруту тышкырын ол неген турган. Насер удустар аразына айтырларынын шиптирлеринге «күштүгү туржу-биле» политикаын бурду шаап күргөн болган атомуг чөпөсти чорутуу дөш саналы берген.

Гамаль Абдель Насерини чааа өскө чурттар-биле салгы харылазаларын калбарыштын политикаын чорутуп, египет баранарын сайгар чар мынчалары тыварын, мынчанга чамдык барын чурттар-биле саздылажылга хамаарыштын байдалдан Египетти адырарын чүктүп турар. Сөөлгү үдө Совет Эвилели-биле база Европанын болган Азиянын улус демократиянын чурттары-биле экономиктик харылазаларын калбартырычче Египетти чүктүгү өлөм-биле күштөлгөн. 1954 чылдын мартта Египет биле Совет Эвилелинин аразында лең эргете болган кым-каймы-лында ажыктык болуп чорукка үндөшө-тинген салгы дургузуга ага ол саздынган. Чокта чаа сентябрда Совет Эвилели биле Египет 500 муң тонна совет нефтини 60 муң тонна египет риксе орзаар дугайында дургузуганы чарган. Июль айда Египет Кылаз Уаус Республикага 8 миллион египет фунтулар эркетик хөвөнни саткан. Август айда Египет биле КР-нун аразында калбак салгы дургузуганы чарланынган. Мынчалык чокта чаа Египет Кылаз Уаус Республикадан дыка хөй бай-баранарын сазды алган.

Египет биле ССРЭ-нин аразында кул-турга болган спорт харылазалары өзүп болган бижыктып турар. Сөөлгү үдө египет эжелерин болган журналистерин төдөдөр Совет Эвилелинге чораз барган. 1954 чылда совет штатистерини спорт төдөдөр Египетке өзүн күртүскөн. Амгы үдө Египетте совет бөдүк артистер уагүт чедимши-биле өзүн күртүгү чоруп турарлар.

Болушун чуртунуң хамаарышпас чорун бижыктыр дугайында салгы салбы-лаан, египет чааа египет национал шеригни бижыктыларычче чүктүп турар деп премьер-министр Насер делегейге. Мындг болза-даа, болушун сайырапай үлетпүр чок болган төдөдө, Египет аар боо-чөп-сөкти даштыкынын салгы алыр ужурга таварып турар. Чокта чаа египет төдөдөчүлүг Чехословакия-биле салгы дургузуганы чарланынган, ол дургузуганы өзүгар Чехословакия хөвөн болган риста алган, он ору кылдыр боо-чөп-сөкти Египетке чедирин бөрүн чышар-рөөн. Бо дургузуга шуут салгылажы-ланын үндөшөтүн тургустунган болган ийи чурттарынн лайы-каймынга-даа ажыктык болуп турар. Мындг турбу-жөк, чехословак-египет дургузуганы амдыралга ботандырыныта шалтык чедир сорулгалык кампания АКШ-та, Англия болган Францияда өндүрүлүг үнгөн. АКШ-тың күрүне секретарынын Капрде келген дузаалачымы Алден египет чазакка башышкыны кылдыр болган Чехословакия-биле чарган керөөн күш чөк болдурунычче ону албадарын орадыжып турган. Мындг болза-даа, барын күрү-нелерин хөдөлөшкенин Египеттин иштиги черектеринге база чаркалажышкын болуп деп чөптү-биле көрүп турар египет хөй-ниги бо каржи башышкынын уагүт килеңдешкени-биле бурду шапкан. Моон-биле холбаштыр премьер-министр Насерини делегейге болза: «Египет болза, хосту болган хамаарышпас күрүне болур. Ол боу даштыкы политикаын... Египет кандыг-даа даштыкы саздырга алмысөк болган болушун хосталган болган хамаарышпас чорун камгалаар апарар».

Египетти бо шиптирлери чорун бугү араб күрүнелер деткин турар.

Премьер-министр Гамаль Абдель Насер Совет чазактың чазалгалына харылазы-шаан, 1956 чылдын чынында бистин чуртувуса мооран келир күзелдин ил-реткен. Совет улус бо өзүлады байырды турар, чүте дээрге, ол Совет Эвилели биле Египеттин аразына экономиктик, кул-турга болган өскө-даа найырдыг харылазаларын кандыг-даа хевирлерин калбаргыр болган бижыктыр херекке барзан бөмүр дээрине чигини чок.

В. ДУГАНОВ.

Күрүнеини орус музейинде кагазатын турар чурттарынын хоолгаан альбомуну Индиянын президентинге он павильонга чоранынга тураскаал кылдыр берген.

(СЭТА).

ССРЭ-нин Дээди Сөвединин төдөөлөрүнн Болгарияда чоруп турары

СОФИЯ. ССРЭ-нин Дээди Сөвединиң төдөөлөрү ноябрь 3-те хуниги ийги чартында Тунджа хемде Г. Димитров атыг чокта чаа ажылдала кирген суг хөлбөсө болган гидроэлектростанциянын көргөнөр. Он соонда совет төдөөлөр Стара-Загора хоорайга чоран, анаа митинг болган. Совет парламент төдөөлөрүнн чораны бугү-ле хоорайларга болган суурларга база митинглер болган найырдыг ужура-жышкыннар болулаан. Пешеранын, Белградтын, Батактын база өскө-даа хоорайларын болган суурларын чону Совет Эвилелинге хамаарыштыр найырдыг

болган чугулазугуну көрүшкүлүнүң сеткил-сагышын илгерилештирип, совет улустун төдөөлөрүнн байыр чедирин турган.

Совет парламент төдөөлөрүнн кижитү-вени Болгариянын эң улуг тууу — Батактын гидроэнергетика бөдүри-биле таныш-кан. Туудунуң начальниги инженер Ангел Петырчев тайылыр берген. Туудунуң кал-бак хөмчөөн төдөөлөрүнн кижитү-венини чагай сеткилин лайыктырган.

Ноябрь 3-түн кезексизде төдөөлөр Со-фияга дедир барган.

(СЭТА).

Кыдаттын электри үлетпүрүнүң хөгүлүдөзи

ПЕКНН. Кыдаттын электри үлетпүрү чаа-чаа бугү үлөдөр-биле неметинип турар.

Эң улуг бугү үлөдөрүнн бирөөн болза, электротехника дериншиктеринин хар-бин заводу болур. «Гунжэньшяо» солу-нун дыналып турары болза, тус-тус шуутурула шүгүмнарын ажылдадып өгөлөрине бетлекел бо заводта чоруп турар. Совет марказларын чаа-чаа машина-лары-биле дертинген бо бугү үлөдөр орту-мак болган уагүт-уагүт электротехника, электри станцияларын хуузаалы цит-

терин, амперметрлерин, вольтметрлерин болган өскө-даа херекселерин база ол ишкеш чурттуг эртем-шиччелде албан черлеринге тусай дериншиктерин бугү-рүп үндүрөр.

Чымыг күжү-биле ажылдаар туттунуп турар электри станцияларына хергелээр дериншиктерин бугү үлөдөр үндүрөр уагүт-уагүт чаа цехтер Шанхайда элөөн кам заводтарда тургустунуп турар деп «Цаофан-шяо» солу дыналып турар.

(СЭТА).

Демократтыг лагериниң чурттары-биле Польшаның ажы-дуңма харылазалары

ВАРШАВА. Үлетпүрүнн азым-бүрү адырларынн он-он чаа бугү үлөдөрү Уаус-Демократтыг Польшада туттунуп турар. Польша улус болушун индустриализация хөгүлүдөшүнө Совет Эвилелинин, Чехословакиянын, Герман Демократтыг Республиканын болган демократтыг лагериниң өскө-даа чурттарынын талазында ду-заалажышкын ап турар.

Уду-депир ууш хуузаалык экономик-тик дургузугаларга үндөшөш, Совет Эвилели үлетпүрүн чугула адырларынн туттунуп турар барың 60 объектилеринге комплекслик дериншиктерин Польшага берип турар. Чаа Гуттамын Ленин атыг металлургия комбинаты, Варшава болган Ляблине автообиль заводтары, Польшада көдө ажыл-агый машина тууду-нуунуң заводу болган өскө-даа хөй за-водтар совет дериншиктер болган маши-налар-биле деритинип турар.

Чехословакия Польшага польшаның ам-ды чыл планынын чугула объектин Вроцлав волеостроуанда «Хелница» электри станциянын дериншиктерин берип турар. Элөөн хөй бугү үлөдөр Герман Демократтыг Республикадан, Венгриядан болган улус демократиянын өскө-даа чурт-

теринден алган дериншиктер-биле чөп-сөтөлөп турар.

Польша болушун талазында Совет Эвилелинге болган улус демократиянын чурттарына салгы болган балык тудары-нын судноларын, депир оруктун шимчөөн составын болган өскө-даа дериншиктер берип турар.

Эртем-техниктик калы ажылдажылга дугайында Польша социалисттик лагериниң бугү чурттары-биле дургузугалыг болуп турар. Чехословакиядан, Герман Демократтыг Республикадан, Венгриядан, Румыниядан, Кыдат Уаус Республикадан болган өскө-даа чурттардан ажылчынар болган инженерлер Польшанын бугү үлөдөрлеринде практика эртеринип турар. Польшаның дөдө өрөдөлгө черлерин Европаның болган Азиянын улус-демократтыг күрүлө-леринден студенттер өөренип турар. Ол-за үдө польша ажылчынар болган инже-нерлер Совет Эвилелинге болган улус демократиянын чурттарыне практика кылдыры-биле чоруп турар, мынчаарга хөй-хөй польша студенттер бо чурттарың дөдө өрөдөлгө черлеринде өөренип турар.

(СЭТА).

Франциянын радикалдарынын болган радикал-социалистериниң партиязынын съездин

ПАРИЖ. Франциянын радикалдарынын болган радикал-социалистериниң парти-язынын элөөчөдөгү съездин ноябрь 3-те ачтылган. Парызда динималгарын өзүгар алырга, чурттуг политиктик ам-дыралында өскө ролду ойноп турар радикалдарын партиязы амгы үдө иштиги кризиске таварышкан, ол чорук он иштиги азым-бүрү политиктик бөдүлөш-киннериниң бары-биле болган партиязын удурутугу дөш ол бөдүлөшкенинн аразында демиселдин бары-биле болушунган.

Чамык политиктик кайтаарачыларын демделгени-биле алырга, съезд болза, Мен-

дес-Франс баштаан бөдүктүң болган министрлер чөвүлелинин амгы даргаы Эдуар Форнуң талазакчыларынн аразында чылг демиселдин байдалында ажыттылгар болуп турар. Съезд элөөн хөй политиктик болган экономиктик айтырларын, мангы Соңу Африка дугайында айтырларын, а ол ишкеш сонгуда реформанын болган сонгудаларга радикалдар парти-язынн тактиказынн дугайында айтыр-ларын жуугаалажып көөр. Партиязынн уду-рут организарын база сонгутур.

(СЭТА).

КУШ - КУЛЬТУРА БОЛГАШ КАДЫКШЫЛ

Куш-культура болган спорт — кижиниң кадикшылынын, омакшылыгы болган шилдигиниң төттүмөс үнер дөзү.

Куш-культура — эрте намыл кырымынга удур демиселдин, күш-ажыл кылмын шыдар чорукту үр калгалаары дөш демиселдин негелделериниң эң-не бири болган кал чүдүлдеринн бирөөн болур.

Улуг ору эртемденер И. М. Сеневе биле И. П. Павлов болган оларын сазгалгалары болза, күш-культура мерге-жилн организмге чагай саздарын чедирин, он ажыл чө-рудулгалын экижидип турар, күш-культура мергежил хамыктыг мурунда кижиниң топ нерва систематына (баш мээинге болган орта чүтүнге) саздарын чедирин турар деп чүвени көртүскөнөр. Күш-культура мергежилнин чагай саздары нерва системанын дамчыштыр өскө-даа орган-нарге дамчып турар: хан эргинишканы күштелер, чеч сайгарылажы экижир, чүрө бижыктар. Күш-культура кыл-маз-биле 3500 куб сантиметр-биле дең деп доктааткан. Күш-культура кылмы турар кижиде ол ортумаз-биле 4500 куб сантиметр чедир турар.

Күш-культураның шиканг эъттерге саздардын онза билдигин. Шимчөөкчү үенинде шыган эъттер азым-чөм чүдө-дерин болган килеороту ап чоруп турар хан-биле эки хан-дыртылып турар. Хан шыган эъттерге дамыраар дамчы-тыр барып турар. Хан дамыраарынн эң бичи адырларын капшылар деп алдар. Күш-культура кылмы турарынн түнелениде чүгө капшылар алгымы эвес, харын оларын шыган эъттерге саны көвүдээр.

Күш-культураның кижиниң мага бодунуң бугү организмге эки дуалык талазынын хөй-хөй чижектерин күртүп болур. Күш-культура болган спорт-биле ажылдарын херекке төөп көрөс кижилер бар. «45 харга чедир кырырын меле-редди-биле шиптирлөөн болган болушун кырырын дүгө-дөдөр» кижилер дугайында К. Е. Ворошиловтуң чугуазы өз кижилерге хамаарыштыр.

Бижг чогуур физиологтуг кырышыкыга чедир чуртта-

вайн турар деп академик И. П. Павлов чангыс удаа эвес демделеп келген. Болушун амдыралынн уздыры-биле шын режим, таарыштыр кылдылган үеажг чөмөннишини, күш-культураны болган спортту үргүчү кылдыр чугула. Улуг физиолог бо талазы-биле боду үлетер күртүгүн чоран. Хайышыкынынн эртем ажыл-чорудулгалын ол күш-культу-ра-биле калы кылдып турар. Он гимнастика кылмы, сутга эштин, чадаг-терге муун, баг хан чоран.

«Менде бо хире күш болган амдыралга өөрүшкүлүг чө-рук кайын көөн турарды, улуг эртем болган хөй-ниги ажылдарына эргежок чугула күштү кайын ап турарымын менден үргүчү айтырып тургулаар» деп сөзөи ийи харлыг совет эртемден О. Б. Лепешинская чугаалап турар.

Он харылап турары болза: «мөң бугү амдыралымда кылмы келгенин күш-культура аңаа эвөөн эвес ролду ой-наан. Ам намыл кырымынга-даа, күш-культураны утпаан мен. Бодунуң күжүмүң болган кадикшылынынн бай-далын таарыштыр кылмы алганым күш-культура мергежил-нин комплекслерин эртен-не кылмы турар мен».

Бистин күрүнеистик дөдө хоойлуу болза, кижиниң чагай байдалынын дугайында салгы салгышыкын болур. Совет эвөөк болган Коммунисттик партия улустун амдырал-дын материалдыг болган культурутүг денвенин бедиер дугайында, кижиниң бугү-ле салгы-сеткил болган күш та-лазы-биле доду чөкөткөшкенинге эң эки байдалдарын тургузар дугайында мога чок салгы салып турар. Моон-биле холбаштыр совет кадик камгалазынын чугула кези болур күш-культура — кадикшылды бижылаарынн болган аарыларын болдуруунынн чөсөө болуп улуг ужу-ду-залыг болуп турар.

Күш-культура болган спорт совет кижиниң күштүгү-шмы-раг, кадик-чагай болган амдыралга өөрүшкүлүг болурун-га, тургузучу улуг күш-ажыла, ынак Төрөөн чуртун кам-галаарынн биле болурунга дулазар ужурут.

Тыва областың санитар-чырыдышыкын башкыи.

Делде делгелгениң совет павильонунга Индиянын президентинин чораны

ДЕЛИ. Ноябрь 3-те Индиянын үлетпүр делегейин көрүп турган үдө Индиянын Президентин Раджendra Писад кадик камгала министр дээрди Раджумарин Амрит Баурга үлөдип алган Совет Эвилелини павильонун чоран.

эргелг Эл